

Манаєнко І. М.

канд. економ. наук

доцент кафедри менеджменту

Савченко О. В.

студент ФММ

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського, м. Київ

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

***Анотація.** У статті проведений аналіз інвестиційного забезпечення розвитку міжнародної діяльності підприємств. Визначено значення інвестиційного забезпечення для господарюючого суб'єкта. Розглянута система механізмів фінансування розвитку підприємства та його складові, а саме: мобілізація власних коштів, мобілізація позичених коштів та мобілізація залучених коштів. Охарактеризовано сучасний стан розподіл інвестицій за джерелами фінансування в Україні. Визначена кількість учасників інвестиційного ринку України відповідно до даних Української асоціації венчурного капіталу та прямих інвестицій. Проаналізована доля малого та середнього бізнесу, що користуються інвестиційним лізингом в Україні та в країнах Європи. Вивчений загальний обсяг торгівлі на ринку цінних паперів, обсяг торгівлі на біржовому та позабіржовому ринку. Розглянута модель функціонування системи інвестиційного забезпечення, що дає змогу виробити підходи до обґрунтування оптимальної частки інвестиційних ресурсів підприємства, яку доцільно спрямувати на інвестування різних напрямів міжнародної діяльності. А також вивчено показники діяльності підприємства, які необхідні для оцінки інвестиційної привабливості підприємства як об'єкта інвестування.*

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційне забезпечення, міжнародна діяльність, власні кошти підприємства, позичені кошти підприємства, залучені кошти підприємства.

Manayenko I.M.

Savchenko O.V.

INVESTMENT SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL ENTERPRISE ACTIVITY

***Annotation.** The article analyzes the investment support for the development of international activity of enterprises. The value of investment support for an entity is determined. The system of financing mechanisms for the development of the enterprise and its components is considered, namely: mobilization of own funds, mobilization of borrowed funds and mobilization of borrowed funds. The current state of distribution of investments by sources of financing in Ukraine is characterized. The estimated number of participants in the investment market of Ukraine according to the data of the Ukrainian Association of Venture Capital and Direct Investments. The analysis of the fate of small and medium-sized businesses using investment leasing in Ukraine and in Europe. The total volume of trading in the securities market, the volume of trading on the stock exchange and the over-the-counter market are studied. The model of functioning of the investment support system is considered, which enables to develop approaches to substantiation of the optimal share of investment resources of the enterprise, which it is advisable to focus on investing in different areas of international activity. We also examine the performance of the enterprise, which is necessary to assess the investment attractiveness of the enterprise as an investment object.*

Keywords: investment, investment attractiveness, investment support, international activity, own funds of the enterprise, borrowed funds of the enterprise, attracted funds of the enterprise.

Манаенко І.І.

Савченко О.В.

ИНВЕСТИЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация. В статье проведен анализ инвестиционного обеспечения развития международной деятельности предприятий. Определено значение инвестиционного обеспечения для хозяйствующего субъекта. Рассмотрена система механизмов финансирования развития предприятия и его составляющие, а именно: мобилизация собственных средств, мобилизация заемных средств и мобилизация привлеченных средств. Охарактеризовано современное состояние распределение инвестиций по источникам финансирования в Украине. Определено количество участников инвестиционного рынка Украины в соответствии с данными Украинской ассоциации венчурного капитала и прямых инвестиций. Проанализирована доля малого и среднего бизнеса, которая пользуется инвестиционным лизингом в Украине и в странах Европы. Изучен общий объем торговли на рынке ценных бумаг, объем торговли на биржевом и внебиржевом рынке. Рассмотрена модель функционирования системы инвестиционного обеспечения, что позволяет выработать подходы к обоснованию оптимальной доли инвестиционных ресурсов предприятия, которую целесообразно направить на инвестирование различных направлений международной деятельности. А также изучены показатели деятельности предприятия, которые необходимы для оценки инвестиционной привлекательности предприятия как объекта инвестирования.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная привлекательность, инвестиционное обеспечение, международная деятельность, собственные средства предприятия, заемные средства предприятия, привлеченные средства предприятия.

Постановка проблемы та актуальність дослідження. Розвиток будь-якого господарюючого суб'єкта є безперервним процесом, який вимагає фінансових ресурсів як власних так і залучених. Інвестиційні ресурси дають можливість підприємству збільшити ефективність роботи підприємства шляхом реалізації

нових проектів, особливо міжнародних. Однак перед кожним підприємство завжди постає питання, який вид інвестиційних ресурсів обрати та як покращити інвестиційну привабливість на ринку інвестиційних послуг. Тому постає питання аналізу сучасного стану джерел фінансування та методика їх залучення компаніями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню дослідження інвестиційного забезпечення підприємств приділяється значна увага з боку науковців. Ряд українських вчених, а саме О. Гавриш, С. Войтко, І. Манаєнко, Л. Борщ, В. Герзанич, О. Данілов, А. Дук, Ю. Козак, В. Новицький, А. Пересада, В. Федоровський, Г. Филюк та інші вже проаналізували проблему залучення додаткового фінансування підприємств та внесли свої пропозиції щодо покращення інвестиційного клімату.

Однак мінливість середовища вимагає постійного пошуку та аналізу нових джерел інвестиційного забезпечення підприємства. Питання додаткового фінансування є особливо актуальним для підприємств, які розробляють проекти щодо міжнародної діяльності.

Формування цілей статті. Метою даної статті є дослідження різних форм інвестиційного забезпечення міжнародної діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційне забезпечення розвитку міжнародної діяльності підприємства з одного боку, – це безперервний, послідовний процес пошуку, залучення та використання різних видів інвестиційних ресурсів, необхідних для здійснення міжнародної діяльності, а з іншого, – складна система, що містить джерела інвестиційних ресурсів, форми та інструменти інвестування, які в сукупності дають змогу обґрунтовано обрати спосіб ресурсного забезпечення, що забезпечує комплексний підхід до вирішення питання інвестування [2].

Аналіз діяльності підприємств національної економіки показує, що з метою укріплення конкурентних позицій на ринку, одержання прибутку, стійкого розвитку підприємства та мотивації діяльності необхідним є налагодження механізму інвестування, що дозволить забезпечити залучення інвестиційних

ресурсів для реалізації існуючих (потенційних) ринкових можливостей та їх міжнародного розвитку.

Система механізмів фінансування (інвестування) подана на рис.1. Як бачимо, застосовуються такі групи механізмів фінансування міжнародної діяльності підприємства, як механізми мобілізації власних коштів підприємства, механізми мобілізації позикових коштів та механізми мобілізації залучених коштів.

1. Механізми мобілізації власних коштів.

Власні кошти суб'єкта господарювання для фінансування міжнародних проектів визначає його інвестиційну активність. Відсутність власних джерел фінансування автоматично знижує інвестиційну привабливість підприємства на ринку інвесторів.

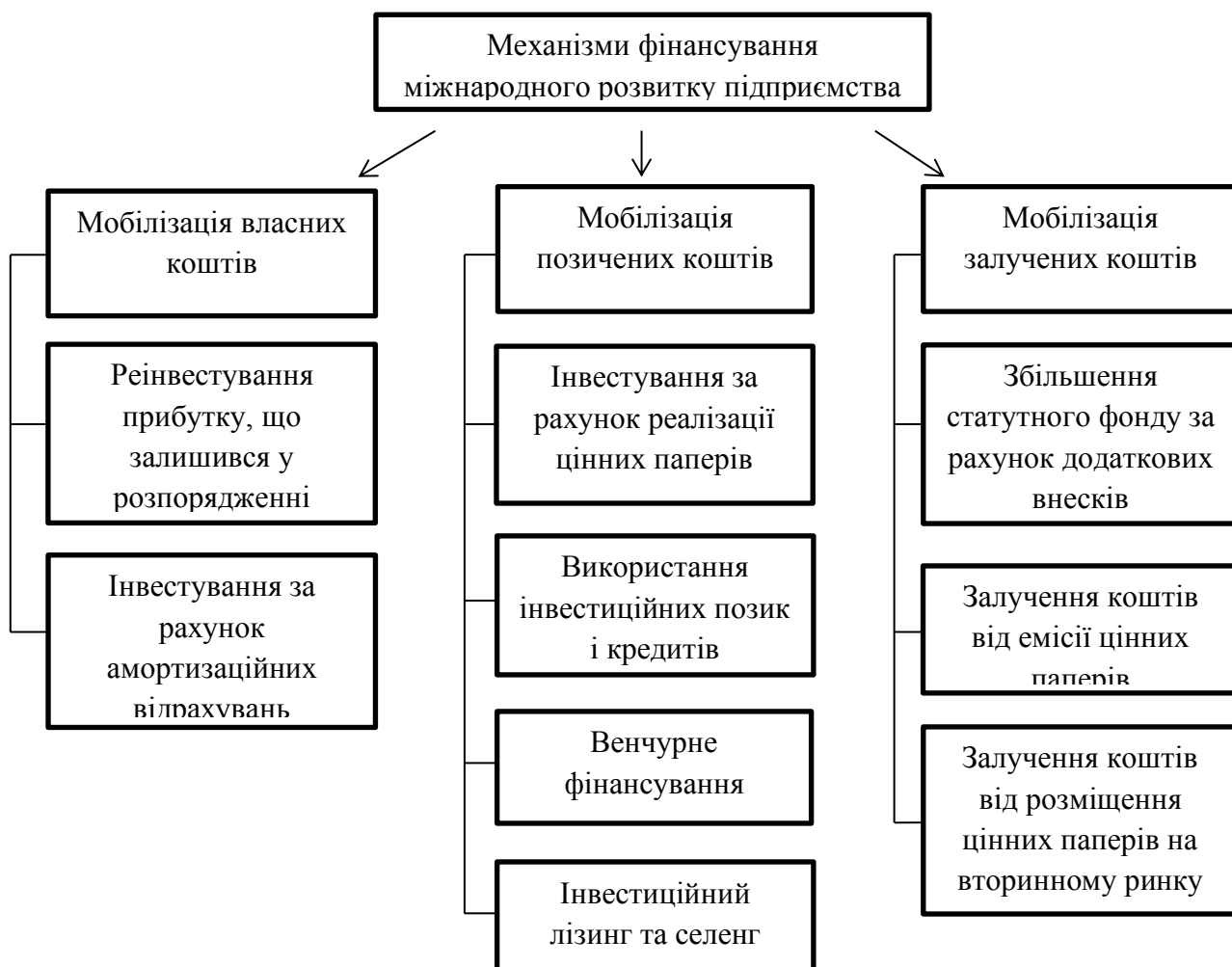

Рис. 1. Система механізмів фінансування розвитку підприємства [3]

Основними джерелами власних інвестиційних ресурсів є:

- прибуток, який залишається в розпорядженні підприємства (нерозподілений прибуток);
- амортизаційні відрахування.

Для українських підприємств даний вид фінансування є основним. Закордоном підприємницькі структури, природно, за певних економічних умов і сприятливого інвестиційного клімату, інвестують значну частину прибутку у власний розвиток.

Розглянемо розподіл інвестицій за джерелами фінансування в Україні. Як бачимо з рис. 1, як вже зазначалось, головним джерелом фінансування капітальних інвестицій українських підприємств є власні кошти. Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень становила 7,1 %. Кошти іноземних інвесторів складають 2,9% усіх капіталовкладень. На державні та місцеві бюджети припадає 9,4% капітальних інвестицій. Частка коштів населення на будівництво житла – 8,9%, інші джерела фінансування – 2,3% усіх капіталовкладень (рис. 1).

Рис. 2. Розподіл капітальних інвестицій за джерелами фінансування, % [4]

2. Механізми мобілізації позикових коштів.

Серед позичених коштів у світі найбільша доля припадає на використання інвестиційних довгострокових позик та кредитів. Для українських підприємств дане джерело не є значним у загальному обсязі інвестицій, так як нестабільна економічна та політична ситуація стримує використання кредитування як джерела фінансування. Умови за якими банки провокують кредитні ресурси, та саме високі відсоткові ставки та вимоги до позичальників, не є прийнятними для підприємців.

Практика закордонного ведення бізнесу все більше використовує венчурний капітал, за допомогою якого фінансується багато проектів як у країнах із розвинутою економікою, так і в країнах, які проводять економічні реформи.

Для венчурного фінансування характерні такі особливості як: інвестиції здійснюються у формі участі в статутному фонді підприємства (принаймні у більшості випадків); інвестування розраховане на довгостроковий період; інвестори беруть участь у діяльності компанії, що фінансується.

Венчурним фінансуванням проектів здебільшого користуються великі компанії, що дає їм можливість швидше поставляти на ринок нову продукцію, перебудовувати систему виробництва та збуту оперативніше та з меншими витратами, швидше реагувати та пристосовуватись до змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

Згідно з даними «Investors Book», яку підготувала Українська асоціація венчурного капіталу та прямих інвестицій в Україні, станом на 2017 рік функціонує 17 активних венчурних фондів (рис 3).

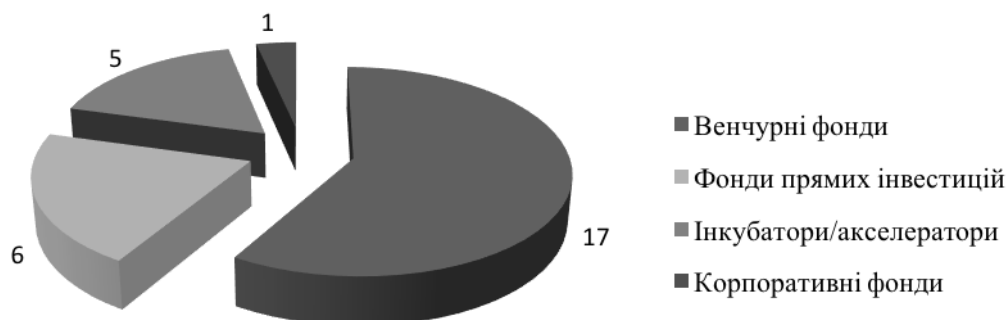

Рис. 3. Учасники інвестиційного ринку України відповідно до «Investors Book» [6]

Дане джерело фінансування має всі шанси для становлення в Україні завдяки високому науковому та кадровому потенціалу. Однак для цього необхідно заручитися підтримкою уряду та створити необхідну законодавчу базу.

Випуск та реалізація облігацій підприємства як вид інвестування та джерело мобілізації інвестиційних ресурсів є доступним лише для підприємств, які мають значний статутний фонд, високий імідж, що в умовах України практично відсутнє.

Існують перспективи широкого використання такого механізму залучення інвестиційних ресурсів як інвестиційний лізинг. Лізингоотримувач може скористатися, наприклад, необхідним для нього устаткуванням без одноразової мобілізації для цього власних або позикових коштів. У разі взаємної зацікавленості договірних сторін лізингові виплати можуть здійснюватися з виторгу від продажу виготовленої на даному устаткуванні продукції, при цьому виплата може провадитися як у грошовій формі, так і товарами або послугами.

Основними перевагами лізингу є те, що він:

- дозволяє забезпечити високу оперативність і гнучкість у розв'язанні виробничих завдань шляхом тимчасового використання устаткування (на необхідний період часу), а не його придбання;

– надає можливості для використання найсучаснішої техніки, дозволяючи при цьому ліквідувати існуючі протиріччя між потребою використання для підвищення конкурентоспроможності та швидким моральним зносом цієї техніки (у більшості випадків дуже дорогої) у сучасних умовах.

Порівняно з іншими країнами Європи Україна не активно залучає лізинг для розвитку підприємництва. Лише 4% підприємств малого та середнього бізнесу використовує даний інвестиційний інструмент. У країнах Європи показник складає 23,4% (рис.4).

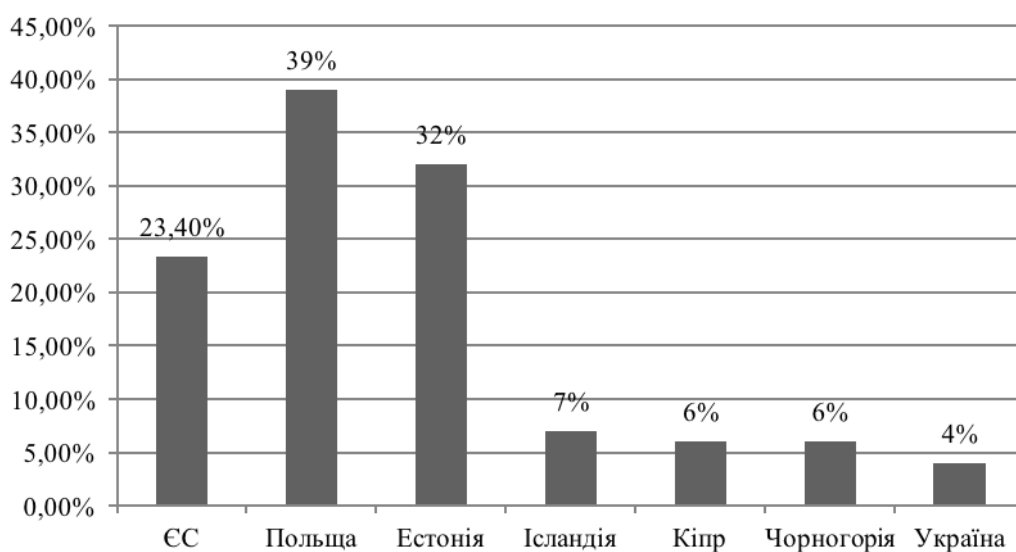

Рис. 4. Частка малого та середнього бізнесу, що користуються лізингом в країнах Європи, % [7]

Інвестиційний селенг є перспективним напрямком фінансування. Передбачає передачу за певну плату прав користування та розпорядження майном власника (устаткуванням, будинками та спорудженнями, запасами сировини та матеріалів, цінними паперами, грошовими коштами, продуктами інтелектуальної праці). Зарубіжна практика свідчить про високу ефективність даного механізму формування інвестиційних ресурсів. Сьогодні він поширюється й у вітчизняній практиці [3].

3. Механізми мобілізації залучених коштів.

Акціонерні підприємства використовують механізм залучення коштів шляхом емісії цінних паперів. Процес залучення інвестицій відбувається шляхом емісії акцій та реалізацією їх серед інвесторів. В даному випадку можуть бути

вітчизняні та зарубіжні інвестори. В українській практиці акціонерні підприємства продають великі пакети акцій задля залучення іноземних партнерів. Однак основний акцент робиться на великих інвесторах, забуваючи при цьому про дрібних, хоча для них є суттєвий потенціал. Залучення коштів від емісії цінних паперів дає можливість шляхом диверсифікації джерел інвестування швидко накопичувати кошти, необхідні для інвестування різноманітних видів міжнародної діяльності акціонерних підприємств.

Наразі в Україні на стадії становлення знаходиться механізм фінансування за рахунок залучення коштів від розміщення цінних паперів на вторинному ринку, що дозволяє накопичувати акціонерний капітал завдяки зростанню курсу акцій акціонерного підприємства, що розміщені на вторинному ринку. Проте на даний вид інвестицій та на серйозні надходження не слід розраховувати найближчим часом.

За даними національної комісії з цінних паперів та фондового ринку обсяг торгівлі на ринку цінних паперів в період з 2014 по 2016 рр. мав тенденцію до зменшення (рис.5). Це пов'язано зі змінами в політичному та економічному житті країни, що призвело до погіршення інвестиційної привабливості України.

Основним джерелом залучення інвестиційних ресурсів для акціонерних підприємств розширення статутного фонду за рахунок додаткових внесків (спільне підприємництво). На це джерело припадає основна маса іноземних інвестицій. Його використання означає, що одержувач інвестицій готовий поступитися часткою своїх повноважень в управлінні підприємством [3].

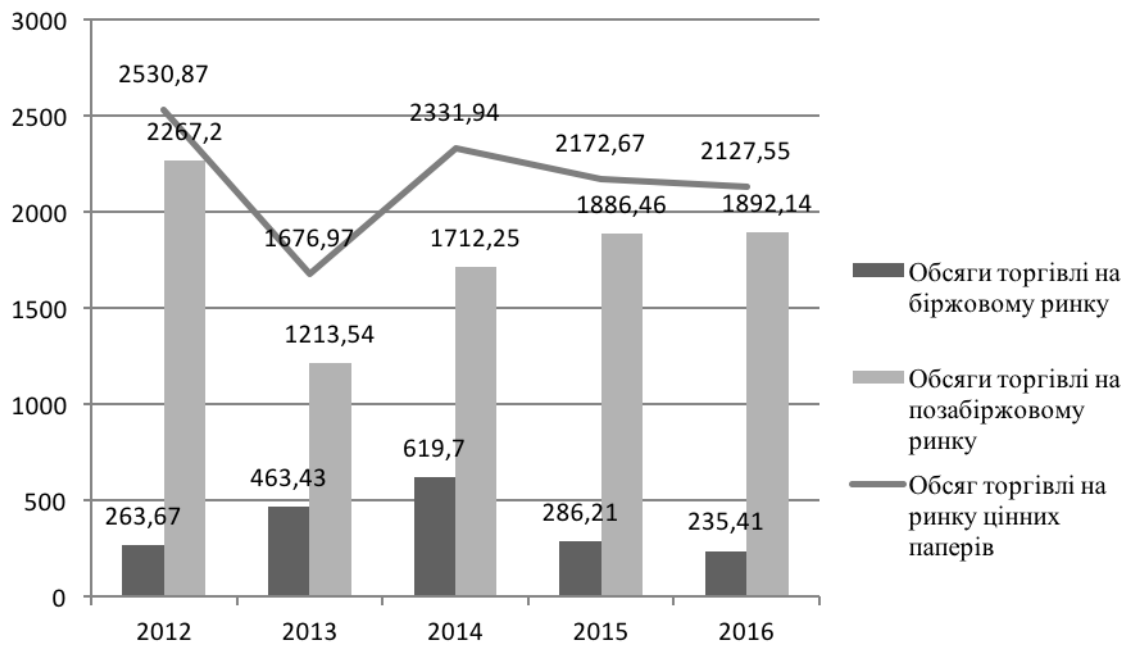

Рис.5. Обсяг торгів на ринку цінних паперів в Україні, 2012-2016 рр [8]

При пошуку додаткових джерел фінансування важливим моментом є детальний аналіз інвестиційного проекту в комплексі з вивченням ефективності діяльності підприємства. Обґрунтування оптимальної частки інвестиційних ресурсів підприємства, яку доцільно спрямувати на інвестування дає можливість визначити механізм фінансування підприємства та обрати найбільш вигідний вид інвестицій.

На рис. 2 представлена модель функціонування системи інвестиційного забезпечення міжнародної діяльності підприємства, складовими якої є оцінювання доцільності й ефективності інвестиційного забезпечення за видами підприємства. Запропонована модель дає змогу виробити підходи до обґрунтування оптимальної частки інвестиційних ресурсів підприємства, яку доцільно спрямувати на інвестування різних напрямів міжнародної діяльності [3].

Західними вченими-економістами визначено, що для оцінки інвестиційної привабливості підприємства як об'єкта інвестування пріоритетне значення має аналіз наступних сторін його діяльності:

Рис. 4. Модель функціонування системи інвестиційного забезпечення

1. Аналіз оборотності активів. Ефективність інвестування в значній мірі визначається тим, наскільки швидко вкладені засоби обертаються в процесі діяльності підприємства.

2. Аналіз прибутковості капіталу. Однією з головних цілей інвестування являється забезпечення високого прибутку в процесі використання вкладених засобів. Але в сучасних умовах підприємства можуть в значній мірі керувати показниками прибутковості.

3. Аналіз фінансової стійкості. Такий аналіз дозволяє оцінити інвестиційний ризик, пов'язаний з структурним формуванням інвестиційних ресурсів, а також виявити оптимальність фінансування поточної господарської діяльності.

4. Аналіз ліквідності активів. Оцінка ліквідності активів дозволяє визначити здатність підприємства платити по своїм короткостроковим зобов'язанням, попередити можливість банкрутства за рахунок швидкої реалізації окремих видів активів.

Іншими словами, стан активів характеризує рівень інвестиційних ризиків в короткостроковому періоді. Причому оцінка інвестиційної привабливості підприємства за зазначеними показниками здійснюється, враховуючи стадії його життєвого циклу, оскільки на різних стадіях значення одних і тих же показників матимуть різну цінність для підприємства та його інвесторів [1].

Висновки. Налагодження механізму інвестування дає можливість ефективно залучати та використовувати додаткові джерела фінансування. До основних механізмів фінансування міжнародної діяльності підприємства відносяться механізми мобілізації власних коштів підприємства, механізми мобілізації позикових коштів та механізми мобілізації залучених коштів. Кожен характеризується індивідуальними особливостями та залежить від специфіки діяльності підприємства. В Україні найбільш розповсюдженим є використання власних коштів як джерело для розвитку та впровадження міжнародних проектів, так як умовах економічної та політичної кризи українські підприємства втрачають привабливість для інвестування з боку іноземних партнерів.

Література

1. Євтушевська О. О. Проблеми залучення інвестицій на вітчизняні підприємства / О. О. Євтушевська, Л. Ю. Войтенко // Економіка харчової промисловості. - 2010. - № 2. - С. 13-17. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2010_2_4

2. Яненко І. Г. Організаційно-управлінські ресурси інноваційного розвитку економіки: методологія та практика: [моногр.] / І. Г. Яненко; НАН

України ; Ін-т екон. та прогнозув. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2012. – 380 с

3. В. В. Горлачук, А. С. Черненко, О. О. Раку. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємства / В. В. Горлачук, А. С. Черненко, О. О. Раку // Наукові праці. Економіка. – 2016.- № 273. – С. 57-63.

4. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс].- Режим доступу: www.me.gov.ua

5. Товмасян В. Р. Економічна сутність інвестиційного забезпечення та його роль у розвитку підприємств / В. Р. Товмасян // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 2. – С. 60-634.

6. Онлайн-каталог Investors Book Української асоціації венчурного капіталу та прямих інвестицій [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://www.slideshare.net/UVCA/uvca-investors-book-2017-who-is-who-on-ukrainian-investment-market>

7. Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://www.usaid.gov/uk/ukraine>

8. Річний звіт за 2016 рік національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://www.ssmsc.gov.ua/user_files/content/58/1499943860.pdf

References

1. Evtushevskaya O. O. Problems of attraction of investments to domestic enterprises / O. O. Yevtushevskaya, L. Yu. Voytenko // Economy of the food industry. - 2010. - No. 2. - P. 13-17. - Mode of access: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2010_2_4

2. Yanenkova I.G. Organizational-managerial resources of innovative development of economy: methodology and practice: [monogr.] / I.G.Yanenkova; National Academy of Sciences of Ukraine; In-t ekon. and predicting. - Mykolayiv: A visit to the BSU named after Petro Mohyla, 2012. - 380 p

3. VV Gorlachuk, A. S. Chernenko, O. A. Raku. Investment support of innovative enterprise development / V.V. Gorlachuk, A.S. Chernenko, A.O. Raku // Scientific works. Economy. - 2016.- № 273. - P. 57-63.

4. Official website of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine [Electronic resource] .- Mode of access: www.me.gov.ua

5. Tovmasyan VR Economic essence of investment support and its role in the development of enterprises / V.R. Tovmasyan // Investments: practice and experience. - 2015. - No. 2. - P. 60-634.

6. Online catalog Investors Book of the Ukrainian Association of Venture Capital and Direct Investments [Electronic resource] .- Access mode: <https://www.slideshare.net/UVCA/uvca-investors-book-2017-who-is-who-on-ukrainian-investment-market>

7. United States Agency for International Development (USAID) [Electronic resource] .- Access mode: <https://www.usaid.gov/uk/ukraine>

8. Annual report for 2016 of the National Securities and Stock Market Commission [Electronic resource] .- Access mode: http://www.ssmc.gov.ua/user_files/content/58/1499943860.pdf